

Michał Nowosielski

Instytut Zachodni w Poznaniu

ZAANGAŻOWANIE POLAKÓW MIESZKAJĄCYCH ZA GRANICĄ W DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POLONIJNYCH

ABSTRACT

Within a wealth of literature on the subject of the social and political participation of immigrants little has been said about the issue of the amount of immigrants' engagement in immigrant organizations and its conditions. This paper, based on analysis of CAWI survey of 3500 Polish immigrants describes participations of Poles abroad in Polish immigrant organizations. It also defines three sets of factors determining the amount of engagement. The analysis of empirical data shows that the engagement of Poles abroad in activities of Polish immigrant organizations is limited. Hypotheses concerning factors determining participation in Polish immigrant organizations has been positively verified. Both previous experience of social participation in Poland as well as contemporary experience in country of residence positively influence engagement in Polish immigrant organizations. Also the relation between the country of residence, length of stay, as well as the year of with the level of activity in Polish immigrant organizations emigration has been observed. The participation in those organizations tends also to be influenced by such characteristics of a migrant like: age, size of the locality in which a migrant lives after migration, and type of professional activity. Only two of the assumed variables: size of the origin locality and material situation have not been related to participations of Poles abroad in Polish immigrant organizations.

Key words:

migration, social participation of immigrants, immigrant organizations, Polish community abroad

Wprowadzenie

W bogatej literaturze na temat migracji refleksja poświęcona politycznej i społecznej partycypacji imigrantów zajmuje ważne miejsce. Warto jednak zwrócić uwagę, iż zainteresowanie badaczy skupia się jedynie na wybranych aspektach tego szerokiego problemu. Wśród podstawowych typów zaangażowania wychodźców wymienia się na przykład udział w systemie politycznym kraju wysyłającego, partycypację w specjalnych organizacjach stworzonych dla imigrantów, włączanie się w aktywność instytucji kraju przyjmującego oraz partycypację w różnych formach działalności pozainstytucjonalnej¹.

Najszerzej omawia się zazwyczaj kwestie związane z zaangażowaniem politycznym. Po pierwsze, analizuje się – szczególnie w kontekście teorii transnarodowości – to, w jaki sposób migranci partycypują w systemie politycznym państwa wysyłającego². Po drugie, zwraca się uwagę na uwarunkowania zaangażowania migrantów w politykę państwa przyjmującego. Elementem, który podlega tu szczególnej

¹ *Introduction: Political Participation and Civil Rights of Immigrants a Research Agenda*, „International Migration Review” 1985, No. 3, Vol. 19, s. 403; N. Cyrus, *Active Civic Participation of Immigrants in Germany*, Oldenburg 2005, s. 75. the report deals with third-country nationals, citizens of EU-Member states and ethnic Germans that immigrate into Germany as late repatriates. Besides the accepted and institutional embedded influx of ethnic Germans, foreign nationals enter mainly as family members or refugees. But German society and policy only reluctantly accept immigration of foreign nationals. Foreign immigrants are socially more excluded than German immigrants. In the public discourse, mainly foreign immigrants are blamed for these shortcomings: their cultural otherness (religion

² E. Østergaard-Nielsen, *The Politics of Migrants’ Transnational Political Practices*, „International Migration Review” 2003, No. 3, Vol. 37; L.M. Nell, *Conceptualising the Emergence of Immigrants’ Transnational Communities*, „Migration Letters” 2004, No. 1, Vol. 1. national and global political processes. Based on inductive reading of existing scholarship and in particular the author’s own research on Turks and Kurds in Europe, the article discusses key concepts and trends in our understanding of why, how and with what consequences migrants engage in transnational political practices. These practices, this article suggests, are influenced by the particular multilevel institutional environment, which migrant political actors negotiate their way through. This environment includes not only political institutions in the sending and receiving country, but also global norms and institutions and networks of other nonstate actors. Finally, the article argues for critical examination of the democratic transparency and accountability of migrants’ transnational networks in any analysis of their long and short-term impact on domestic and global politics. „author”: [{“dropping-particle”: “”, “family”: “Østergaard-Nielsen”, “given”: “E”, “non-dropping-particle”: “”, “parse-names”: false, “suffix”: “” }], “container-title”: “International Migration Review”, “id”: “ITEM-1”, “issue”: “3”, “issued”: { “date-parts”: [[“2003”]] }, “page”: “760–786”, “title”: “The politics of migrants’ transnational political practices”, “type”: “article-journal”, “volume”: “37” }, “uris”: [“http://www.mendeley.com/documents/?uuid=7b905c1b-e54c-40fa-b80b-8a6c7bd3d5b0”] }, { “id”: “ITEM-2”, “itemData”: { “abstract”: “Under which circumstances do immigrant transnational political activities emerge into a sustainable transnational community? First, this depends on the transnational political opportunity structure (TPOS).

refleksji badaczy, jest udział w wyborach, ale także takie kwestie, jak polityczna mobilizacja migrantów czy uwarunkowania politycznej inkorporacji imigrantów³.

Zaangażowanie migrantów ma szersze niż tylko polityczne znaczenie. Warto zwrócić uwagę na kilka interesujących wątków. Jednym z nich jest partycypacja w różnych formach pozainstytucjonalnej aktywności, najczęściej związanej z protestami społecznymi⁴. Innym z kolei zaangażowanie w działalność takich instytucji kraju przyjmującego jak np. związki zawodowe⁵.

Szczególne miejsce w literaturze migrantologicznej zajmują prace dotyczące samoorganizacji imigrantów⁶. Omawiają one cały szereg problemów, m.in. funkcje, jakie organizacje zrzeszające imigrantów pełnią w stosunku do społeczności imigranckich czy związek między zaangażowaniem w ich działalność a integracją ze społeczeństwem przyjmującym⁷.

³ W.K. Tam Cho, *Naturalization, Socialization, Participation: Immigrants and (Non-) Voting*, „The Journal of Politics” 2009, No. 4, Vol. 61; J. Tillie, *Explaining Migrant Voting Behaviour in the Netherlands: Combining the Electoral Research and the Ethnic Studies Perspective*, „Revue européenne de migrations internationales” 1998, No. 2, Vol. 14; J. Nagel, S. Olzak, *Ethnic Mobilization in New and Old States: An Extension of the Competition Model*, „Social Problems” 1982, No. 2, Vol. 30; E. Gidengil, D. Stolle, *The Role of Social Networks in Immigrant Women’s Political Incorporation*, „International Migration Review” 2009, No. 3, Vol. 43; B. Klopp, *The Political Incorporation of EU Foreigners before and after Maastricht: The New Local Politics in Germany*, „Journal of Ethnic and Migration Studies” 2002, No. 2, Vol. 28.

⁴ R. Koopmans, P. Statham, *Migration and Ethnic Relations as a Field of Political Contention: An Opportunity Structure Approach [w:] Challenging Immigration and Ethnic Relations Politics. Comparative European Perspectives*, R. Koopmans, P. Statham (red.), Oxford 2000.

⁵ M. Ford, *Organizing the Unorganizable: Unions, NGOs, and Indonesian Migrant Labour*, „International Migration” 2004, No. 5, Vol. 42.; M.J. Miller, *The Problem of Foreign Worker Participation and Representation in France, Switzerland and the Federal Republic of Germany*, Madison 1978.

⁶ M. Schrover, F. Vermeulen, *Immigrant Organisations*, „International Migration Review” 2005, No. 5, Vol. 31; F. Vermeulen, *The Immigrant Organizing Process Turkish Organizations in Amsterdam and Berlin and Surinamese Organizations in Amsterdam, 1960–2000*, Amsterdam 2006, s. 192; G. Babiński, *Więź etnicza a procesy asymilacji, przemiany organizacji etnicznych: zagadnienia teoretyczne i metodologiczne*, Warszawa 1986.

⁷ J. C. Moya, *Immigrants and Associations...*, op.cit.; T. Priestly, *Denial of Ethnic Identity: The Political Manipulation of Beliefs About Language in Slovene Minority Areas of Austria and Hungary*, „Slavic Review” 1996, nr 2(55); C.K.R. Hung, *Immigrant Nonprofit Organizations in U.S. Metropolitan Areas*, „Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly” 2007, nr 4(36); M. Fennema, J. Tillie, *Civic Community, Political Participation and Political Trust of Ethnic Groups*, „Connections” 2001, No. 24; G. Elwert, *Probleme der Ausländerintegration – Gesellschaftliche Integration Durch Binnenintegration?*, „Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie” 1982, No. 34; U. Schoeneberg, *Participation in Ethnic Associations: The Case of Immigrants in West Germany*, „The International Migration Review” 1985, No. 3, Vol. 19. {“id”:“ITEM-2”,“itemData”: {“author”: [{“dropping-particle”:“”,“family”:“Elwert”,“given”:“Georg”,“non-dropping-particle”:“”,“parse-names”: false,“suffix”:“” }],“container-title”:“K\u00f6lner Zeitschrift f\u00fcr Soziologie und Sozialpsychologie”,“id”:“ITEM-2”,“issued”: {“date-parts”: [[“1982”]] },“page”:“717–731”,“title”:“Probleme der Ausl\u00e4nderintegration- Gesellschaftliche Integration durch Binnenintegration?”,“type”:“article-jo-

Należy jednak zauważyć, że w stosunkowo niewielkim stopniu publikacje te dotyczą problemów związanych z wielkością zaangażowania imigrantów w działalność organizacji imigranckich i jego uwarunkowaniami. Celem artykułu jest uzupełnienie – w zakresie ograniczonym do polskich organizacji imigranckich – tej luki w literaturze. Na podstawie analizy danych ilościowych dotyczących partycypacji Polaków mieszkających za granicą udzielona zostanie odpowiedź na następujące pytania:

1. Jakie jest zaangażowanie Polaków mieszkających za granicą w działalność organizacji polonijnych?
2. Jakie czynniki wpływają na to zaangażowanie?

W związku z tak sformułowanymi pytaniami należy postawić cztery hipotezy:

1. Zaangażowanie Polaków mieszkających za granicą w działalność organizacji polonijnych jest niewielkie.

urnal", "volume": "34"}, {"uris": ["http://www.mendeley.com/documents/?uuid=fa369a00-0f9e-44b5-a237-4f428292b370"]}], {"id": "ITEM-3", "itemData": {"ISSN": "0197-9183", "PMID": "12341056", "abstract": "This paper gives the results of a 1981-1982 study of Greek, Italian, and Turkish immigrants in West Germany. Ethnic organizations such as those that presently exist in large numbers in West Germany are often viewed as indicating a lack of social integration and participation by immigrants in the host society. Whether these organizations segregate the immigrants and make their assimilation more difficult, as research on minority groups often claims, or whether they serve as mediating institutions to help integrate and assimilate the newcomers, as other theories would lead one to expect, will depend on the basic orientation of the ethnic organization itself toward the host country. Results indicate the distinctive characteristics of the organizations serving each of these 3 different groups, the extent to which persons of each nationality participate in these associations, the reasons they give for their participation, and the ways in which participation in organizations with different organizations affects the social integration and assimilation of the individual immigrants. Efforts to increase and support the political activities of minority groups at the local level will have positive consequences; this would be 1 modest but decisive step toward eliminating the mutual prejudices of minority and majority group members. As long as immigrants have a clear right to remain in their host country, a secure means of existence, and recognition and acceptance as members of an ethnic minority, their heritage and pride should not be seen as an indication of any lack of identification with the dominant society,"}, {"author": [{"dropping-particle": "", "family": "Schoeneberg", "given": "U", "non-dropping-particle": "", "parse-names": false, "suffix": ""}], "container-title": "The International migration review", "id": "ITEM-3", "issue": "3", "issued": {"date-parts": [{"1985", "1"}]}, "page": "416-37", "title": "Participation in ethnic associations: the case of immigrants in West Germany,"}, {"type": "article-journal", "volume": "19"}, {"uris": ["http://www.mendeley.com/documents/?uuid=3773b178-0a8c-4a99-90fa-e32d1c97eb30"]}], "mendeley": {"manualFormatting": "M. Fennema, J. Tillie, Civic Community, Political Participation and Political Trust of Ethnic Groups, \u201eConnections\u201d 2001, nr 24; G. Elwert, Probleme Der Ausl\u201e4nderintegration \u2013 Gesellschaftliche Integration Durch Binnenintegration? \u201eK\u201elner Zeitschrift f\u201e Soziologie und Sozialpsychologie\u201d 1982, nr 34; U. Schoeneberg, Participation in Ethnic Associations: The Case of Immigrants in West Germany, \u201eThe International Migration Review\u201d 1985, nr 3(19

2. Poziom zaangażowania Polaków mieszkających za granicą w działalność organizacji polonijnych zależy od innych doświadczeń zaangażowania społecznego.
3. Poziom zaangażowania Polaków mieszkających za granicą w działalność organizacji polonijnych zależy od cech procesu migracyjnego (kraj pobytu, długość pobytu).
4. Poziom zaangażowania Polaków mieszkających za granicą w działalność organizacji polonijnych zależy od cechy społeczno-demograficznych migranta.

W związku z tym analiza materiału empirycznego będzie miała za zadanie zweryfikowanie tych hipotez.

1. Dane

W artykule wykorzystane zostały wyniki badań uzyskanych w ramach realizacji projektu „Polityka polonijna w praktyce”, realizowanego w Instytucie Zachodnim w 2013 r.⁸ W jego ramach przeprowadzono badanie techniką wspomaganą komputerowo wywiadów za pomocą strony www (CAWI) na próbie 3500 Polaków mieszkających za granicą. Badanie obejmowało osoby polskiego pochodzenia, które mieszkają od co najmniej trzech miesięcy w jednym z 11 krajów Europy Zachodniej (Irlandia, Wielka Brytania, Norwegia, Holandia, Hiszpania, Szwecja, Włochy, Belgia, Francja, Niemcy, Austria) lub w USA. Badanie było realizowane za pośrednictwem stron internetowych polskich portali odwiedzanych z zagranicy (identyfikacja na podstawie numerów IP połączenia internetowego oraz pytanie filtrujące w kwestionariuszu).

Kwotowy dobór próby został opracowany z uwzględnieniem kryterium kraju pobytu respondenta. Na podstawie danych GUS o wielkości migracji polskiej założono strukturę próby przedstawioną w tabeli 1.

Tabela 1. Struktura próby

Lp.	Państwo	
1.	USA	700
2.	Irlandia	218
3.	Wielka Brytania	977
4.	Norwegia	80

⁸ Projekt „Polityka polonijna w praktyce” finansowany był przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych w ramach „Planu współpracy z Polonią i Polakami za granicą” w 2013 r. Kierownik projektu: Michał Nowosielski, zespół badawczy: Anna Fiń, Agnieszka Legut, Kamila Mazurek, Witold Nowak.

Tabela 1 cd.

Lp.	Państwo	
5.	Holandia	188
6.	Hiszpania	87
7	Szwecja	65
8	Włochy	160
9	Belgia	79
10	Francja	96
11	Niemcy	794
12	Austria	56
SUMA		3500

Źródło: Opracowanie własne.

2. Zaangażowanie Polaków mieszkających za granicą w działalność organizacji polonijnych i jego uwarunkowania

2.1. Wielkość zaangażowania

Pierwszym elementem diagnozy dotyczącej zaangażowania Polaków w działalność organizacji polonijnych jest określenie stopnia znajomości polskich stowarzyszeń w miejscu zamieszkania. Wyniki badania wskazują, że stosunkowo niewielki odsetek badanych Polaków mieszkających za granicą zna polonijne stowarzyszenia – taką wiedzę zadeklarowała bowiem niewiele ponad połowa respondentów.

Tabela 2. Znajomość organizacji polonijnych działających w kraju pobytu

	Częstość	Procent
Tak	1836	52,5
Nie	1664	47,5
Ogółem	3500	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Spośród osób, które znają organizacje polonijne działające w ich kraju pobytu, 77,2% nie angażowało się dotychczas w ich działania w żadnej formie. Badani, którzy deklarowali, że uczestniczyli w działania takich organizacji, stanowili 22,8%. Należy jednak podkreślić, że wśród wszystkich osób biorących udział w badaniu odsetek osób partycypujących w aktywności polonijnych stowarzyszeń wynosił zaledwie 11,9%.

Tabela 3. Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu

	Częstość	Procent osób znających organizacje polonijne w kraju pobytu	Procent ogółu badanych
Tak	418	22,8	11,9
Nie	1418	77,2	40,5
Ogółem	1836	100,0	42,4

Źródło: Opracowanie własne.

2.2. Związek między zaangażowaniem w działalność organizacji polonijnych a innymi doświadczeniami zaangażowania społecznego

Pierwszym analizowanym zestawem czynników, które – jak uznano – mogą mieć wpływ na badaną zmienną, są inne doświadczenia z zaangażowaniem w organizacjach pozarządowych.

Przed wszystkim można zaobserwować występowanie związku między zaangażowaniem w działania stowarzyszeń polonijnych a wcześniejszym doświadczeniem uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych w Polsce. W grupie osób, które mają wcześniejsze doświadczenia partycypacji w działaniach NGO w ojczyźnie, 21,2% angażuje się także w działalność organizacji polonijnych. Dla porównania odsetek ten dla osób bez podobnych doświadczeń wynosi zaledwie 9,8%. Związek między tymi zmiennymi został potwierdzony testem Chi-kwadrat, siła związku mierzona testem V-Cramera wynosi 0,144, co oznacza, że jest on słaby⁹.

Tabela 4. Zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych w Polsce a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Zaangażowanie w działanie organizacji pozarządowych przed wyjazdem z Polski		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Tak	częstość	137	266	244
	%	21,2	41,1	37,7
Nie	częstość	281	1152	1420
	%	9,8	40,4	49,8
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

⁹ Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 77,27.

Zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych jest także skorelowane z uczestnictwem w sektorze pozarządowym państwa przyjmującego. W tym wypadku związek jest silniejszy. Spośród osób, które angażują się w działalność organizacji pozarządowych działających w kraju pobytu, a jednocześnie niebędących stowarzyszeniami zrzeszającymi Polaków, aż 42% działa także na rzecz organizacji polonijnych. Spośród osób, które deklarują, że nie biorą udziału w działalności NGO w kraju pobytu, zaledwie 7,2% angażuje się w działalność stowarzyszeń polonijnych. Związek został potwierdzony testem Chi-kwadrat, siła związku mierzona testem V-Cramera wynosi 0,371, co oznacza, że związek ten jest umiarkowany¹⁰.

Tabela 5. Zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych w kraju pobytu a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych w kraju pobytu niebędących organizacjami polonijnymi		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Tak	częstość	201	149	129
	%	42,0	31,1	26,9
Nie	częstość	217	1269	1535
	%	7,2	42,0	50,8
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

2.3. Związek między zaangażowaniem w działalność organizacji polonijnych a cechami procesu migracyjnego

Kolejny zestaw czynników, który może mieć wpływ na zaangażowanie polskich migrantów w działalność organizacji imigranckich, jest związany z cechami procesu migracyjnego. Badaniu zostały poddane trzy zmienne: kraj pobytu, rok emigracji oraz długość pobytu w obecnym kraju zamieszkania. Analiza wyników badania wskazuje, że we wszystkich trzech wymienionych przypadkach mamy do czynienia z występowaniem zależności.

¹⁰ Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 57,21.

Analizując kraj pobytu, okazuje się, że najwyższy poziom zaangażowania Polaków w działalność stowarzyszeń polonijnych występuje w takich krajach, jak: USA (26,4%), Francja (18,8%), Szwecja (18,5%). Najniższy poziom zaangażowania zaś obserwujemy w grupie badanych emigrantów w Belgii (3,8%), we Włoszech (4,4%), w Norwegii (6,3%) i Niemczech (6,4%). Związek został potwierdzony testem Chi-kwadrat, siła związku mierzona współczynnikiem kontyngencji wynosi 0,356, co oznacza, że związek jest umiarkowany¹¹.

Tabela 6. Kraj pobytu a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Kraj obecnego pobytu		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
USA	częstość	185	414	101
	%	26,4	59,1	14,4
Irlandia	częstość	18	76	124
	%	8,3	34,9	56,9
Wielka Brytania	częstość	92	371	514
	%	9,4	38,0	52,6
Norwegia	częstość	5	21	54
	%	6,3	26,3	67,5
Holandia	częstość	15	76	97
	%	8,0	40,4	51,6
Hiszpania	częstość	6	37	44
	%	6,9	42,5	50,6
Szwecja	częstość	12	30	23
	%	18,5	46,2	35,4
Włochy	częstość	7	51	102
	%	4,4	31,9%	63,8
Belgia	częstość	3	35	41
	%	3,8	44,3	51,9

¹¹ Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 6,69. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku 4 komórek liczebność jest mniejsza niż oczekiwana, co może negatywnie wpłynąć na wiarygodność testu.

Tabela 6 cd.

Kraj obecnego pobytu		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Francja	częstość	18	33	45
	%	18,8	34,4	46,9
Niemcy	częstość	51	240	503
	%	6,4	30,2	63,4
Austria	częstość	6	34	16
	%	10,7	60,7	28,6
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

Mniejsze znaczenie dla zaangażowania polskich emigrantów w działalność organizacji polonijnych ma okres zamieszkiwania w obecnym kraju pobytu. Co prawda wraz z wydłużeniem okresu zamieszkania w kraju pobytu zwiększa się zarówno odsetek zaangażowanych, jak i znajomość polonijnych stowarzyszeń, jednak wzrost ten jest nieznaczny. Wniosek o występowaniu związku między zmiennymi potwierdza test Chi-kwadrat, siła związku mierzona współczynnikiem kontyngencji wynosi 0,225, co oznacza, że jest on słaby¹².

Inną zmienną, która w myśl założeń może wyjaśniać stopień partycypacji polskich emigrantów w działalności stowarzyszeń polonijnych, może być także rok emigracji. Podobnie jak w przypadku długości okresu zamieszkania w obecnym kraju pobytu jest on skorelowany z zaangażowaniem w działalność organizacji zrzeszających Polaków. Odpowiedzi respondentów pogrupowano w pięciu przedziałach czasowych, w jakich wyjeżdżali z Polski: przed 1980 r., w latach 1980–1989, 1990–2003, 2004–2008 oraz po 2009 r., które – jak się wydaje – dobrze oddają charakter polskiej migracji: przedsolidarnościowej, solidarnościowej, przedakcesyjnej, poakcesyjnej oraz pokryzysowej. Analiza tabeli krzyżowej wskazuje, że mimo zróżnicowania tych fal emigracji – np. pod względem przyczyn migracji – decydująca o zaangażowaniu w działalność organizacji imigracyjnych jest raczej długość okresu pozostawania respondentów za granicą. Im dłuży czas od momentu opuszczenia ojczyzny, tym większe prawdopodobieństwo, że zaangażują się oni w działalność

¹² Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 101,87. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku jednej z komórek liczebność jest mniejsza niż oczekiwana, co może negatywnie wpłynąć na wiarygodność testu.

Tabela 7. Długość okresu zamieszkania w obecnym kraju pobytu a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Długość okresu zamieszkania w obecnym kraju pobytu		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Poniżej 5 lat	częstość	50	256	547
	%	5,9	30,0	64,1
Co najmniej 5 lat	częstość	368	1162	1117
	%	13,9	43,9	42,2
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

organizacji polonijnych. Związek ten został potwierdzony testem Chi-kwadrat, zaś siła związku mierzona współczynnikiem V-Cramera wynosi 0,193, co oznacza, że związek jest słaby¹³.

Tabela 8. Rok emigracji a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Rok emigracji		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Przed 1980 r.	liczebność	17	27	11
	%	30,9	49,1	20,0
Między 1980 a 1989 r.	liczebność	72	149	118
	%	21,2	44,0	34,8
Między 1990 a 2003 r.	liczebność	154	494	419
	%	14,4	46,3	39,3
Między 2004 a 2009 r.	liczebność	153	634	816
	%	9,5	39,6	50,9
Po 2009 r.	liczebność	22	114	300
	%	5,0	26,1	68,8
Ogółem	liczebność	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

¹³ Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 6,57.

2.4. Związek między zaangażowaniem w organizacje polonijne a cechami społeczno-demograficznymi migranta

Trzeci zestaw czynników, który w założeniu badania miał mieć wpływ na zaangażowanie polskich emigrantów w działalność organizacji polonijnych, to ich cechy społeczno-demograficzne. Przyjęto, że znaczenie mogą mieć następujące zmienne: wiek; wielkość miejscowości, w której badany mieszkał przed oraz w której mieszka po emigracji; rodzaj aktywności zawodowej oraz sytuacja ekonomiczna.

W przypadku wieku badanych możemy mówić o występowaniu słabego związku. Generalnie wyniki badania wskazują, że im wyższy wiek, tym większe prawdopodobieństwo zaangażowania się w działalność organizacji polonijnych. Wyjątkiem jest tu grupa wiekowa między 25. a 34. rokiem życia, której badani przedstawiciele relatywnie rzadziej deklarowali działanie na rzecz polonijnych stowarzyszeń. Zależność ta może być spowodowana faktem, iż są to osoby, które zazwyczaj poświęcają najwięcej czasu na podnoszenie swojej pozycji zawodowej, ograniczając zaangażowanie w inne formy aktywności. Związek między zmiennymi został potwierdzony testem Chi-kwadrat, zaś siła związku mierzona współczynnikiem V-Cramera wynosi 0,106, co potwierdza, że związek jest słaby¹⁴.

Tabela 9. Wiek a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Wiek		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Do 24 lat	częstość	18	47	100
	%	10,9	28,5	60,6
Od 25 do 34 lat	częstość	82	429	571
	%	7,6	39,6	52,8
Od 35 do 44 lat	częstość	104	357	433
	%	11,6	39,9	48,4
Od 45 do 54 lat	częstość	103	289	317
	%	14,5	40,8	44,7
Od 55 do 64 lat	częstość	89	237	212
	%	16,5	44,1	39,4

¹⁴ Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 13,38.

Tabela 9 cd.

Wiek		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Powyżej 65 lat	częstość	22	59	31
	%	19,6	52,7	27,7
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

Podobnie zaangażowanie badanych w działalność organizacji polonijnych jest jedynie w niewielkim stopniu warunkowane przez płeć. Różnice między wskazaniami przedstawicieli poszczególnych płci dotyczące ich uczestnictwa w aktywności polskich stowarzyszeń imigracyjnych są niewielkie: w ich działalność angażowało się 10,8% kobiet i 13,2% mężczyzn. Zależność została potwierdzona testem Chi-kwadrat, zaś siła związku mierzona współczynnikiem V-Cramera wynosi 0,044, co potwierdza, że związek jest słaby¹⁵.

Tabela 10. Płeć a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Płeć		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Kobieta	częstość	192	712	878
	%	10,8	40,0	49,3
Mężczyzna	częstość	226	706	786
	%	13,2	41,1	45,8
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

¹⁵ Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 205,18. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku jednej z komórek liczebność jest mniejsza niż oczekiwana, co może negatywnie wpłynąć na wiarygodność testu.

Do ciekawych wniosków można dojść, analizując związek między zaangażowaniem w działalność organizacji polonijnych a wielkością miejscowości, z której badani wyemigrowali oraz w której obecnie mieszkają.

Analiza wyników badań wskazuje, że nie ma zależności między partycypacją w działalności stowarzyszeń zrzeszających polskich imigrantów a wielkością miejscowości pochodzenia. Co prawda w przypadku osób pochodzących z miejscowości powyżej 500 tys. mieszkańców obserwuje się większy odsetek zaangażowanych w działalność organizacji polonijnych, to jednak w pozostałych grupach odsetek ten jest podobny i zbliżony do średniej wartości. Brak związku został potwierdzony testem Chi-kwadrat¹⁶.

Tabela 11. Wielkość miejscowości pochodzenia a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Wielkość miejscowości pochodzenia		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Wieś	częstość	71	250	299
	%	11,5	40,3	48,2
Miasto do 50 tys. mieszkańców	częstość	98	363	432
	%	11,0	40,6	48,4
Miasto powyżej 50 tys. i do 200 tys. mieszkańców	częstość	94	330	406
	%	11,3	39,8	48,9
Miasto powyżej 200 tys. i do 500 tys. mieszkańców	częstość	72	250	290
	%	11,8	40,8	47,4
Miasto powyżej 500 tys.	częstość	83	225	237
	%	15,2	41,3	43,5
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

Inaczej rzecz ma się z miejscowością zamieszkania badanych w kraju przyjmującym. W tym wypadku można mówić o występowaniu związku między jej wielkością a zaangażowaniem w działalność organizacji polonijnych. Obserwuje się, że – z wyjątkiem miast do 50 tys. – im większa jest miejscowość, w której re-

¹⁶ Istotność asymptotyczna wynosi 0,371, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 65,09.

spondent obecnie mieszka, tym większe prawdopodobieństwo zaangażowania się, przy czym różnica między najslabiej zaangażowanymi mieszkańcami wsi (5,4%) jest trzykrotna w porównaniu z najbardziej zaangażowanymi mieszkańcami miast powyżej 1 mln mieszkańców (16,7%). Zależność została potwierdzona testem Chi-kwadrat, zaś siła związku mierzona współczynnikiem V-Cramera wynosi 0,158, co potwierdza, że związek jest słaby¹⁷.

Tabela 12. Wielkość miejscowości, w której badany obecnie mieszka, a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Wielkość miejscowości, w której badany obecnie mieszka		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Wieś	częstość	15	85	178
	%	5,4	30,6	64,0
Miasto do 50 tys. mieszkańców	częstość	87	297	467
	%	10,2	34,9	54,9
Miasto powyżej 50 tys. i do 200 tys. mieszkańców	częstość	69	263	392
	%	9,5	36,3	54,1
Miasto powyżej 200 tys. i do 500 tys. mieszkańców	częstość	45	144	197
	%	11,7	37,3	51,0
Miasto powyżej 500 tys. i do 1 mln mieszkańców	częstość	48	146	146
	%	14,1	42,9	42,9
Miasto powyżej 1 mln mieszkańców	częstość	154	483	284
	%	16,7	52,4	30,8
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza zebranych danych wykazuje, że występuje także związek między zaangażowaniem w działalność organizacji polonijnych a rodzajem aktywności zawodowej migrantów. Najwyższy poziom zaangażowania przejawiają przedsiębiorcy i kupcy (22,6%), urzędnicy, pracownicy administracji i nauczyciele (19,9%) oraz emeryci (18,4%). Najniższy poziom zaangażowania obserwuje się wśród osób pro-

¹⁷ Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 33,2. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku jednej z komórek liczebność jest mniejsza niż oczekiwana, co może negatywnie wpłynąć na wiarygodność testu.

wadzących gospodarstwo domowe (6,2%), robotników i pracowników fizycznych (7,8%) oraz bezrobotnych (11,4%). Zależność została potwierdzona testem Chi-kwadrat, zaś siła związku mierzona współczynnikiem V-Cramera wynosi 0,130, co wskazuje, że związek ten jest słaby¹⁸.

Tabela 13. Typ aktywności zawodowej a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Typ aktywności zawodowej		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Uczeń/student	częstość	15	32	60
	%	14,0	29,9	56,1
Robotnik/pracownik fizyczny	częstość	95	463	653
	%	7,8	38,2	53,9
Urzędnik/pracownik administracji/nauczyciel	częstość	28	66	47
	%	19,9	46,8	33,3
Pracownik umysłowy/specjalista	częstość	57	182	193
	%	13,2	42,1	44,7
Wolny zawód (prawnik/lekarz/artysta)	częstość	28	82	90
	%	14,0	41,0	45,0
Emeryt/rencista	częstość	30	68	65
	%	18,4	41,7	39,9
Przedsiębiorca/kupiec/rzemieślnik	częstość	62	120	92
	%	22,6	43,8	33,6
Menedżer wyższego szczebla/dyrektor	częstość	10	39	21
	%	14,3	55,7	30,0
Menedżer niższego szczebla/kierownik	częstość	32	93	100
	%	14,2	41,3	44,4
Rolnik	częstość	1	3	6
	%	10,0	30,0	60,0
Osoba prowadząca gospodarstwo domowe	częstość	15	97	130
	%	6,2	40,1	53,7
Prace dorywcze	częstość	6	30	30
	%	9,1	45,5	45,5

¹⁸ Istotność asymptotyczna wynosi 0,000, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 1,19.

Tabela 13 cd.

Typ aktywności zawodowej		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Obecnie bezrobotny	częstość	9	29	41
	%	11,4	36,7	51,9
Inna sytuacja	częstość	30	114	136
	%	10,7	40,7	48,6
Ogółem	częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

Ostatnią zmienną uwzględnioną w prowadzonych badaniach jest sytuacja ekonomiczna migrantów. Jak wskazuje analiza zebranego materiału empirycznego, nie ma związku między odczuwalną sytuacją materialną a zaangażowaniem w działalność organizacji polonijnych. W grupach o różnych dochodach prawdopodobieństwo zaangażowania się respondentów w działania stowarzyszeń polskich imigrantów oscyluje wokół wartości średniej dla tej zmiennej, z dwoma wyjątkami – osób deklarujących najgorszą sytuację finansową (stosunków mało liczebna, co może utrudniać analizę) oraz najlepszą sytuację. Brak związku został potwierdzony testem Chi-kwadrat¹⁹.

Tabela 14. Sytuacja ekonomiczna a zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych w kraju pobytu

Rodzaj sytuacji ekonomicznej		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Źyjemy bardzo biednie, nie wystarcza nam na zaspokojenie podstawowych potrzeb	częstość	4	5	8
	%	23,5	29,4	47,1
Źyjemy skromnie, musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować	częstość	14	44	74
	%	10,6	33,3	56,1
Źyjemy średnio, wystarcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać	częstość	132	431	531
	%	12,1	39,4	48,5

¹⁹ Istotność asymptotyczna wynosi 0,193, przy czym 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 2,03.

Tabela 14 cd.

Rodzaj sytuacji ekonomicznej		Zaangażowanie w działanie organizacji polonijnych w kraju obecnego pobytu		
		znam i angażowałem się	znam i nie angażowałem się	nie znam
Żyjemy dobrze, wystarcza nam na wiele nawet bez specjalnego wysiłku	częstość	189	706	763
	%	11,4	42,6	46,0
Żyjemy bardzo dobrze, możemy sobie pozwolić na pewien luksus	częstość	79	232	288
	%	13,2	38,7	48,1
Ogółem	Częstość	418	1418	1664
	%	11,9	40,5	47,5

Źródło: Opracowanie własne.

Wnioski

Podsumowując wyniki przedstawionych badań, należy przede wszystkim stwierdzić, że poziom zaangażowania Polaków w działalność organizacji polonijnych jest stosunkowo niewielki. Wcześniejsze badania nad członkostwem w organizacjach imigranckich wskazują, iż można mówić o dużej rozpiętości tego zaangażowania w różnych grupach narodowościowych. Thomas Y. Owusu, przywołując własne oraz wcześniejsze badania Raymonda Bretona i Henry'ego Radeckiego, zauważa, że udział członków stowarzyszeń imigranckich wśród różnych grup imigrantów w Kanadzie waha się od 9% (Niemcy), poprzez 12% (Chińczycy), 14% (Portugalczyki) aż do 35% (Polacy), 51% (Ukraińcy) czy 60% (Ghańcy)²⁰. Warto zauważyć, że w prezentowanym badaniu zadane pytanie dotyczyło dość szerokiego spektrum możliwości zaangażowania – nie tylko zaś członkostwa. Tym bardziej porównując wyniki badania z cytowanymi danymi, należy stwierdzić, że relatywnie niewielki odsetek Polaków mieszkających za granicą angażuje się w działania polonijnych organizacji.

²⁰ Th.Y. Owusu, *The Role of Ghanaian Immigrant Associations in Toronto, Canada*, „International Migration Review” 2000, No. 4, Vol. 34; R. Breton, *The Political Dimension of Ethnic Community Organization [w:] Structered Inequality and the State in Canada and the Federal Republic of Germany*, R. Ostow et al. (red.), Frankfurt am Main 1991; „title”: “The Political Dimension of ethnic community organization”, “type”: “chapter” }, “uris”: [“http://www.mendeley.com/documents/?u-uid=2419d6d4-158b-410f-b593-1e688e8083b0”] }, “mendeley”: { “manualFormatting”: “R. Breton, The Political Dimension of Ethnic Community Organization, [w:] Structered Inequality and the State in Canada and the Federal Republic of Germany, R. Ostow et al. (red.), Fraankfurt am Main 1991; H. Radecki, *Ethnic Organizational Dynamics: The Polish Group in Canada*, Wilfrid 1979.

Niski poziom zaangażowania polskich emigrantów skłania do zastanowienia się nad czynnikami, które mogą wpływać na wielkość tego zaangażowania. Aby je zidentyfikować, postawiono trzy robocze hipotezy dotyczące zestawów czynników warunkujących zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych. Wyróżnione czynniki to: inne doświadczenia zaangażowania społecznego, cechy procesu migracyjnego oraz cechy społeczno-demograficzne migranta.

Hipoteza dotycząca związku między doświadczeniami zaangażowania społecznego a partycypacją w aktywności organizacji polonijnych w kraju pobytu została potwierdzona. Zarówno wcześniejsze doświadczenia z Polski, jak i obecne z kraju pobytu pozytywnie wpływają na zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych. Można więc mówić o pewnym typie aktywnego uczestnictwa niektórych polskich migrantów, którzy z jednej strony przenoszą swoje doświadczenia z Polski, z drugiej zaś w warunkach kraju przyjmującego rozwijają swoje zaangażowanie w NGO's – zarówno polonijnych, jak i tych niezwiązanych z kontekstem migracyjnym. W tym miejscu należy zaznaczyć, że dla polskich migrantów udział w działalności polonijnych organizacji nie ma negatywnego wpływu na integrację ze społeczeństwem przyjmującym, co potwierdzałoby tezy stawiane między innymi przez Meindert Fennema i Jeana Tillie czy Georga Elwerta²¹.

Hipoteza dotycząca związku między charakterem procesu migracyjnego, który został zoperacjonalizowany jako: kraj emigracji, długość okresu pozostawania w kraju pobytu oraz rok emigracji a aktywnością w organizacjach polonijnych również została potwierdzona. Wyniki badania wskazują, że można mówić tu o kilku znamienych zależnościach. Rok emigracji oraz długość okresu pozostawania w kraju emigracji mogą pozytywnie wpływać na zaangażowanie się w działalność organizacji polonijnych z przynajmniej dwóch powodów. Pierwszym z nich jest kwestia doświadczenia – osoby o krótszym migracyjnym stażu mają mniejszą wiedzę na temat działalności takich stowarzyszeń. Im dłuższy okres zamieszkania w nowym kraju, tym większa znajomość organizacji i gotowość do zaangażowania. Drugim powodem może być fakt, że wiele z obecnie działających stowarzyszeń zakładanych było przez i dla migrantów z wcześniejszych fal. Przykład Niemiec pokazuje, że działające tam stowarzyszenia polonijne w większości zakładane były w latach 90. przez osoby emigrujące w latach 80. XX w.²² Stąd być może mniejsze zainteresowanie partycypacją w polskich organizacjach imigracyjnych wśród nowszych emigrantów.

²¹ M. Fennema, J. Tillie, *Civic Community...*, op.cit.; G. Elwert, *Probleme Der Ausländerintegration...*, op.cit.

²² Por. M. Nowosielski, *Polish Organizations in Germany – Their Preset Status and Needs*, Frankfurt am Main 2012.

Mniej oczywiste wydają się wyniki dotyczące porównania kraju pobytu i poziomu zaangażowania w działalność organizacji polonijnych. O ile w przypadku USA można mówić o tym, że wysoki poziom zaangażowania związany jest ze stosunkowo wysoką liczebnością i siłą organizacji w obrębie samej społeczności polskiej, to w innych krajach, takich jak np. Francja, nie jest to takie oczywiste. Biorąc pod uwagę przykład niemiecki, można mówić o występowaniu związku między ogólną kondycją sektora organizacji polonijnych w danym kraju pobytu a wielkością zaangażowania. Jak wskazują wcześniejsze badania, polskie organizacje w Niemczech pogrążone są w kryzysie, który negatywnie może wpływać na ich wizerunek w oczach migrantów – zarówno tych zasiedziały, jak i nowych. Zakres działalności tych organizacji, a co za tym idzie także ich oferta, są ograniczone do kwestii związanych z kulturą i tożsamością, co z kolei może powodować, że migranci w znacznie mniejszym stopniu wykorzystują polonijne stowarzyszenia oraz rzadziej angażują się w ich działania²³. Jednak by tego dowieść, konieczne byłoby przeprowadzenie porównania z innymi krajami. Niestety, nie prowadzi się porównawczych badań nad kondycją polskich organizacji w różnych krajach będących celem emigracji Polaków²⁴.

Potwierdzona została także hipoteza dotycząca wpływu wybranych cech społeczno-demograficznych migrantów na ich zaangażowanie w działalność organizacji polonijnych. Przeanalizowano związki między zaangażowaniem a takimi cechami, jak: wiek; wielkość miejscowości, w której badany mieszkał przed i po emigracji; rodzaj aktywności zawodowej oraz sytuacja ekonomiczna badanych. Wszystkie te zmienne – poza ostatnią – były skorelowane z zaangażowaniem w działania stowarzyszeń polskich emigrantów, choć siła tych związków we wszystkich przypadkach była słaba. Utrudnia to stworzenie spójnego profilu polskiego migranta zaangażowanego w działalność organizacji polonijnych.

Prawdopodobieństwo zaangażowania się w działalność organizacji polonijnych generalnie – poza przypadkiem grupy wiekowej 25–34 lat – zwiększa się z wiekiem. Mężczyźni wydają się przejawiać trochę większą skłonność do takiej partycypacji, ale różnica między płciami jest niewielka i wynosi zaledwie nieco ponad dwa punkty procentowe. Podobnie osoby zamieszkujące większe miejscowości w kraju obecnego pobytu częściej uczestniczą w działaniach polskich stowarzyszeń imigranckich. Ten ostatni związek można tłumaczyć nie tyle większą skłonnością

²³ M. Nowosielski, *Profil działalności polskich organizacji w Niemczech*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2011, nr 3.

²⁴ Jednym z wyjątków jest rozprawa doktorska Agnieszki Legut, por. A. Legut, *Polska diaspora w Unii Europejskiej. Procesy kształtowania się diaspory w oparciu o studium organizacji etnicznych i polityki państwa wysyłającego*, rozprawa doktorska złożona na Uniwersytecie Jagiellońskim, maszynopis, Kraków 2013.

mieszkańców dużych miast do zaangażowania się w działalność organizacji polonijnych, co raczej tendencją do skupiania się organizacji w większych miejscowościach. Wyraźnie to widać, gdy zwrócimy uwagę na dane dotyczące nieznamomości polonijnych organizacji. Im mniejsza miejscowość, tym mniejsza wiedza na temat funkcjonujących stowarzyszeń. W przypadku wsi 64% badanych deklaruowało, że nie zna żadnych polonijnych organizacji, dla miast między 50 a 500 tys. mieszkańców odsetek ten wynosił nieco ponad 50%, a dla miast powyżej 1 mln mieszkańców zaledwie 30,8%.

Słaby związek z zaangażowaniem w działalność organizacji polonijnych wykazuje rodzaj aktywności zawodowej. Najczęściej angażują się w działania organizacji polonijnych przedstawiciele takich kategorii zawodowych, jak: przedsiębiorcy i kupcy, urzędnicy, pracownicy administracji i nauczyciele oraz emeryci, najrzadziej zaś osoby prowadzące gospodarstwo domowe, robotnicy i pracownicy fizyczni oraz bezrobotni. Zaskakuje jedynie średni poziom zaangażowania osób reprezentujących wolne zawody oraz kadre kierowniczą i menedżerską różnych poziomów. Oznacza to bowiem, że osoby, które zajmują najwyższe pozycje w hierarchii zawodowej kraju przyjmującego, nie są bynajmniej najbardziej zaangażowane w działalność organizacji polonijnych; większy stopień zaangażowania obserwuje się u osób zajmujących pozycje pośrednie.

Analiza zebranych wyników ujawniła jednocześnie brak związku między wielkością miejscowości, z której pochodzili respondenci, oraz subiektywną oceną sytuacji materialnej z badaną zmienną.

Podsumowując, należy stwierdzić, że przeprowadzone badanie potwierdziło hipotezy dotyczące założonego związku między zaangażowaniem polskich migrantów w działalność organizacji polonijnych a zestawem trzech czynników: doświadczenia wcześniejszego zaangażowania organizacyjnego, cech procesu migracyjnego oraz cech społeczno-demograficznych migrantów. Nie potwierdzono jedynie dwóch związków z badaną zmienną, dotyczących wpływu wielkości miejscowości, z której pochodzili respondenci, oraz subiektywnej oceny sytuacji materialnej. Należy jednak podkreślić, że w większości przypadków związki te są słabe, zaś jedynie w przypadku dwóch zmiennych, tj. doświadczenia zaangażowania w działalność organizacji pozarządowych w kraju pobytu innych niż organizacje polonijne oraz kraju pobytu, są one umiarkowane.

LITERATURA:

- Babiński G., *Więź etnicza a procesy asymilacji, przemiany organizacji etnicznych: zagadnienia teoretyczne i metodologiczne*, Warszawa 1986.
- Breton R., *The Political Dimension of Ethnic Community Organization [w:] Structured Inequality and the State in Canada and the Federal Republic of Germany*, R. Ostow et al. (red.), Frankfurt am Main 1991.
- Cyrus N., *Active Civic Participation of Immigrants in Germany*, Oldenburg 2005.
- Elwert G., *Probleme der Ausländerintegration – Gesellschaftliche Integration Durch Binnenintegration?* „Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie” 1982, nr 34.
- Fennema M., Tillie J., *Civic Community, Political Participation and Political Trust of Ethnic Groups*, „Connections” 2001, No. 24.
- Ford M., *Organizing the Unorganizable: Unions, NGOs, and Indonesian Migrant Labour*, „International Migration” 2004, No. 5, Vol. 42.
- Gidengil E., Stolle D., *The Role of Social Networks in Immigrant Women’s Political Incorporation*, „International Migration Review” 2009, No. 3, Vol. 43.
- Hung C.K.R., *Immigrant Nonprofit Organizations in U.S. Metropolitan Areas*, „Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly” 2007, No. 4, Vol. 36.
- Klopp B., *The Political Incorporation of EU Foreigners before and after Maastricht: The New Local Politics in Germany*, „Journal of Ethnic and Migration Studies” 2002, No. 2, Vol. 28.
- Koopmans R., Statham P., *Migration and Ethnic Relations as a Field of Political Contention: An Opportunity Structure Approach [w:] Challenging Immigration and Ethnic Relations Politics. Comparative European Perspectives*, R. Koopmans, P. Statham (red.), Oxford 2000.
- Legut A., *Polska diaspora w Unii Europejskiej. Procesy kształtowania się diaspory w oparciu o studium organizacji etnicznych i polityki państwa wysyłającego*, rozprawa doktorska złożona na Uniwersytecie Jagiellońskim, maszynopis, Kraków 2013.
- Miller M.J., *The Problem of Foreign Worker Participation and Representation in France, Switzerland and the Federal Republic of Germany*, Madison 1978.
- Moya J.C., *Immigrants and Associations: A Global and Historical Perspective*, „International Migration Review” 2005, No. 5, Vol. 31.
- Nagel J., Olzak S., *Ethnic Mobilization in New and Old States: An Extension of the Competition Model*, „Social Problems” 1982, No. 2, Vol. 30.
- Nowosielski M., *Polish Organizations in Germany – Their Preset Status and Needs*, Frankfurt am Main 2012.
- Nowosielski M., *Profil działalności polskich organizacji w Niemczech*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2011, nr 3.

- Owusu Th.Y., *The Role of Ghanaian Immigrant Associations in Toronto, Canada*, „International Migration Review” 2000, No. 4, Vol. 34.
- Priestly T., *Denial of Ethnic Identity: The Political Manipulation of Beliefs about Language in Slovene Minority Areas of Austria and Hungary*, „Slavic Review” 1996, No. 2, Vol. 55.
- Radecki H., *Ethnic Organizational Dynamics: The Polish Group in Canada*, Wilfrid 1979.
- Schoeneberg U., *Participation in Ethnic Associations: The Case of Immigrants in West Germany*, „The International Migration Review” 1985, No. 3, Vol. 19.
- Schrover M., Vermeulen F., *Immigrant Organizations*, „International Migration Review” 2005, No. 5, Vol. 31.
- Tam Cho W.K., *Naturalization, Socialization, Participation: Immigrants and (Non-) Voting*, „The Journal of Politics” 2009, No. 4, Vol. 61.
- Tillie J., *Explaining Migrant Voting Behavior in the Netherlands: Combining the Electoral Research and the Ethnic Studies Perspective*, „Revue Européenne de Migrations Internationales” 1998, No. 2, Vol. 14.
- Vermeulen F., *The Immigrant Organizing Process Turkish Organizations’ in Amsterdam and Berlin and Surinamese Organizations in Amsterdam, 1960–2000*, Amsterdam 2006.